

O'ZBEKISTON YOZUVCHILAR
UYUSHMASI

USMON NOSIR

ERTANI SEVINIB KUT!..

She'rlar

TOSHKENT
«ADABIYOT»
2021

Loyiha rahbari
Sirojiddin SAYYID,
O'zbekiston xalq shoiri

Mas'ul muharrir
Farog'at XUDOYQULOVA,
O'zbekiston Yozuvchilar uyushmasi a'zosi, shoira

Shoirning dil dardi achchiq bo'lsa, bu dard o'zgarlar ko'ngliga ham ko'chadi. Ko'chganda esa mudrayotgan tomirlarni uyg'otib ko'chadi. Usmon Nosir she'rlari uning qismati kabi ana shunday achchiq dardni tuydiradi. Bulutsiz osmonda jimirlagan yulduzlarning shaffofligiday ko'ngilni qamashtiradi. Bu holatni tushuntirish qiyin. Shoir she'rlari insonni tushunib bo'lmas iztirobga soladi hamda yorug'likni ilg'atadi.

ISBN 978-9943-6779-4-4

© U.Nosir, 2021
© «Adabiyot», 2021

YURAK

Yurak, sensan mening sozim,
Tilimni nayga jo'r etding.
Ko'zinga oyni berkitding,
Yurak, sensan ishqibozim.
Senga tor keldi bu ko'krak,
Sevinching toshdi qirg'oqdan,
Tilim charchar, ajab, gohi
Seni tarjima qilmoqdan.
Sen, ey sen – o'ynoqi dilbar,
Zafardan izla yoringni.
To'lib qayna, toshib o'yna,
Tirikman, kuyla boringni!
Itoat et!
Agar sendan
Vatan rozi emas bo'lsa,
Yoril, chaqmoqqa aylan sen,
Yoril! Mayli, tamom o'lsam!

YURGANMISIZ BIRGA OY BILAN

Yurganmisiz birga oy bilan
Oqshom payti ko‘m-ko‘k o‘rmonda?
Maysalarga shabnam qo‘nganda,
Shunday yaxshi tinch bo‘lar ekan.
Shitir-shitir o‘ynar shabboda,
Barglar musiqasi bir shirin...
Havo go‘yo tiniq, sof boda –
Ko‘ngil sezar hayotning sirin.
Men mast bo‘lib qoldim bu kecha,
Sil o‘pkamni ancha yayratdim.
Uxlamasdan to tong otguncha
Dilginamni rosa sayratdim.

BOG'IM

O, u qanday fusunkor!
Nur bilan to'lgan butun.
Gullari chaman-chaman,
Men ularni ichaman:
Ko'nglimda yashnar bahor...
Nur bilan to'lgan butun.
Bargdek uzilib ketsam,
Unutmas meni bog'im:
Ishimni hurmat qilur,
Gullardan haykal qurur.
Ming yillardan keyin ham
Unutmas meni bog'im!
She'rlarim yangrab qolur –
Bir umrga o'lmayman!
Hayotinning davomi –
Kelajagimga homiy,
O'rnimga bog'bon bo'lur –
Bir umrga o'lmayman!
O, u qanday davomdor!
Nur bilan to'lgan butun.
Gullari chaman-chaman,
Men ularni ichaman:
Ko'nglimda yashnar bahor...
Nur bilan to'lgan butun.

DENGIZ OYNA KABI

Dengiz oyna kabi yaltirar,
To'lqinlarga suqim oqadi.
Oqqush mungli-mungli oh urar,
Hazin kuyi dilga yoqadi.
O'tiraman – ko'nglim osuda,
Boshim uzra barglar shitraydi.
Soyalari limmo-lim suvda
Tanga-tanga bo'lib titraydi.
Qanday yaxshi, kechqurun yolg'iz
Yursang, ko'ngil asti to'ymasa,
Oy go'yoki parishonhol qiz,
Sochlarini yozib o'ynasa...

YANA SHE'RIMGA

(Sonet)

She'rim! Yana o'zing yaxshisan,
Boqqa kirsang, gullar sharmanda.
Bir men emas, hayot shaxsisan,
Jonim kabi yashaysan manda.
Yuragimning dardi – naqshisan,
Qilolmayman seni hech kanda!
O't bo'lurmi ishqiy yo'q tanda?
Dardimsanki, she'rim yaxshisan.
Sen orada ko'prik bo'lding-da,
Geyne bilan o'rtoq tutindim.
Lermontovdan ko'mak o'tindim.
Butun umrim sening bo'yningda.
Saharda qon tupursam, mayli.
Men – Majnunman, she'rim, sen – Layli!

DENGIZGA

Oq dengiz, yaxshi qol! Yaxshi qol, Shimol!
Ko'nglimda ishqingni olib qaytaman.
Sochimni o'ynaydi muzdek sho'x shamol,
Men unga dardimni qanday aytaman?
Kechqurun qirg'oqda aylanib tanho
Sevdim, sevib qoldim to'lqinlaringni.
Oyni cho'miltirgan tinch tunlaringni
Tushimda ko'rganda ne qilarman, o?
O'ynagil so'ng marta, chayqal, erkalan!
Armonim qolmasin ketar oldimda.
Bag'ringda baliqday yuzgan oq yelkan
Bir umr sayr etgay mening yodimda...
Yaxshi qol, erkin suv! Yaxshi qol, dengiz!
To'lqinlar, qo'ynimga qizday kirdingiz...

ERTANI SEVINIB KUT

Yo'lchi

Yo'lchiman, manzilim dengizdan nari,
Lojuvard ufqning tubiga yaqin.
Ko'nglimda dardlarim daryodek oqin,
Chayqalar ko'zlarim tikilgan sari.
O, yo'llar!
Chu, qora toychog'im!
Chu, qora yo'rg'am!
Murodga qasd qilib yugurgan yetur.
Bo'ronni sevmasa, dil nechun tepur,
Tiriklik ne kerak bemehnat, beg'am?
Chu, qora yo'rg'am!

* * *

Shirin bo'ldi hayot iqlimi,
Haqqim bilan tug'ilganimdan.
Sho'xlik kutib, quyulganimdan
Rosa tanib oldim aqlimni.

O, quyulish – achchiq tajriba,
Chaqirasan, turib “ho”, deyman.
Chunki, kelajagim hajrida
Men umrimni yaxshi taniyman.

Toyim uchar, ho, ancha oldin,
Qo'lga olib istak-ra'yimni.
Baland qo'yib erka nayimni,
Katta yo'lga chiqqanman, oydin.

Bayrog'imsan yo'limda har vaqt,
O, hayotim – achchiq tajriba.
Kim qiynalsa, tilak hajrida
Uni kutar saodat va baxt!

Men boraman sevinganimdan,
Umrinning yo'q hech ham tinimi.
O'zimga haq tuyulganimdan,
Shirin bo'ldi hayot iqlimi!

MONOLOG

Sevgi! Sening shirin tilingdan
Kim o'pmagan, kim tishlamagan?
Darding yoyday tilib ko'ksidan,
Kim qalbidan qonlar to'kmagan?
Seni yaxshi bilaman, go'zal,
Petrarkani o'qiganim bor.
Buyuk Rimning Sapposi azal
Xayolimni oshiqday tortar.
Bilamanki, Tasso bechora
Rohat ko'rmay o'tgan bir umr.
Ey makkora qiz, Leonora,
Nomi qora bilan yozilgur.
Balki, guldan yaralgan pari
Tosh ko'ngilli Biatriche:
– Gadosan, – deb qochmasa nari
Dante baxtli bo'lardi picha.
Balki, Gamlet oydin tunlarda
Ofeliyani erkalatardi.
Balki, uzun sochini silab
Azongacha ertak aytardi.
Agar xiyonatni bilmasa,
Ezmasa fojia yuragin.
Yo'q. Yo'q, shoir. Gar shunday bo'lsa,
Shekspirning yo'qdir keragi.
Dezdemona, gunohsiz dilbar,
Jigar qonlaringni ichgan kim?
Bilaman, Otello, bilaman,

Otello haqimi?.. Shoir jim.
Jim. Ufqdan botar quyoshni
Shart kesilgan boshga o'xshatdim.
Parcha-parcha kuygan shafaqlar
Tirqiragan qonni eslatdi.
Qanday qo'rqinch! Qanday qabohat?
Mumkin emas, hech qiynalmasdan.
Aqlidan ozganmi muhabbat,
Mumkin emas, qarshi turmasdan!
Mumkin emas, ey, oliyjanob,
Necha yurakni aylab xarob.
Shohona toj kiygan muhabbat,
Mumkin emas, qanday qabohat!
Ki, odamning o'ziginamas,
Hissini ham xarob qilsa davr.
Qiynalaman. Yuragimda hovur.
Bu – qarshilik! Yo'q! Gina emas.
Bu – qarshilik! Ko'ring tarixni.
Parvonadek qanoti kuygan,
Bu – qarshilik! Ko'ring tarixni.
Umr tepasida musht tuygan...

Qiynalaman vijdon bilan man,
Mumkin emas qarshi turmasdan.
O'z zimmamga katta ish oldim:
Ehtimolki, tamom qilmasdan –
Umrimga tugay. Ammo bo'lmaydi
(Ko'nglim o'rniga hech tushmaydi.)
Senga qarshi bosh ko'tarmasdan
Asrlarni yig'latgan sevgi...

* * *

Yur, tog'larga chiqaylik,
Mayli, yur.
Eh, qandayin chiroylik,
Oppoq nur.
Olmos kabi oppoq qor
Yaltirar.
Nega muncha dil oqar,
Qaltirar?
Bilasanmi, yoshlik bu
To'ymagan!
Tinim bilmas go'yo suv
O'ynagan.
Shunga o'ta chiroylik
Ko'rinur.
Yur, tog'larga chiqaylik,
Mayli, yur...

* * *

Shafaq o'chay deb qoldi
Kaptar qonidek rangsiz,
Ko'zlarimni uzmayman...
Deding: – Endi o'char u,
O'tgan qaytib kelmaydi,
Ertani sevinib kut...

YUKSAL, OPPOG'IM

Men ko'rganda ancha yosh eding,
Ulg'ayibsan, husn kiribdi.
Yuragingga tor kelgan taning
Kengayibdi, xo'p kelishibdi.

Bangi cholning o'chgan shami kabi
O'chib ketdi oti o'tmishning.
O'ynoq bo'lib o'rtoqlarning labi,
Shirin so'zlar qolmas sira tilning
Taglarida berkinib, o'lib.

Achchig'lanmas umring bo'g'ilib,
Ranglariga rang qo'shilibdi.
Bug'doy kabi qop-qora yuzing,
Charos kabi qop-qora ko'zing,
Ko'zlaringga oy berkinibdi.

Saboqlaring aql beradi,
Qo'ltig'ingda daftar, kitobing.
Kursga borasan.
Ko'chalardan
Tingladim men bosgan qadaming,
Yuksal, oppog'im, qo'zichog'im,
Qo'lni parda qilma, ochilgil,
Yuksal, oppog'im!

YOSHLIK

Kunlarimni yoshligimdan ayamadim,
Menda yoshlik nokaslikni hech ko'rmadi.
Qiz sevganda, ho'ngir-ho'ngir qon yig'ladim,
Go'yo qalbim amri azmimni bir so'rmadi.
Yoshligimning tarozusi beposangi,
Bir pallasi bahor toshi bilan og'ir:
Sevinchim ko'p... shodligim zo'r... tilim biyron,
Qaysi umr shunday yoshlik ko'rди, axir?
Yuragimga achchiq-achchiq botar edi,
"Bog' ko'cha"da sharsharakning mungli kuyi...
Hayron bo'lib, bolalikda o'ylar edim,
Qaydadir deb bu oftobning yotar uyi?
Bolaligim gul bog'larni ko'rolmagan,
G'arib bo'lib, mungsib yurgan ko'chalarda.
Yulduz sanab, yildan uzun kechalarda
Hisobiga sira azal yetolmagan.
Ayamadim yoshligimdan kunlarimni,
Nokaslikni ravo ko'rmay sevintirdim,
Chunki unga yuragimda o'lib qolgan
Bolaligim erkaligin tiriltirdim.
Yoshligimning sarguzashti benihoyat,
Bisoti ham tasodifga to'lib bitgan...
Keyin bilsam, tasodiflar zarur ekan,
Hodisani yetaklarkan sababiyat.

GULZOR – CHAMAN...

Gulzor – chaman. Yur, bog'larga
Eltay yetaklab.
Binafshalar terib beray
Senga etaklab...
Chakkangga taq! To'lib tursin
Oydek yuzlaring.
Kunday yorug', tunday qora
Ekan ko'zlaring.
Tingla, erkam, o'rtog'imsan,
Ko'nglimni ochay,
Qonim she'r bo'lib oqsin-da,
Men qayta ichay.
Istaymanki, oqar qonim
Tamom bo'lmasin,
Istaymanki, sevar yorim
Tashlab ketmasin.
Chunki do'stlik mehri bilan
Shodligim o'sar.
U har qachon yonboshimda
Soyamday yurar.
U sen, qo'zim. Yur, bog'larga
Eltay yetaklab.
Binafshalar terib beray
Senga etaklab.
– Bu shoir, – deb, – bu yengil, – deb

Asti o'ylama!
O'pgan o'pichlarim haqqi
Inontiraman.
Agar darkor bo'lsa har choq,
Chorlasa Vatan,
Qo'lyozmalarimni tashlab,
Shinel kiyaman.
Uddasidan chiqolmasam
Ahdimni, unda –
Brauningni qo'limga ber,
Qop-qora tunda.
O'z jazomni o'zim beray,
Azob-la o'lay...
Yo'q!.. hamdam bo'l, qo'limdan tut,
Janglarga kiray!

* * *

Hayot hali mening oldimda,
Aqlim o'sar, fikrim yuksalar.
Ammo ko'rganlarim yodimda,
Hammasi ham butunlay qolar.
O'sha paytda, qaysisi kulgi,
Qaysi biri berar hayajon.
Bu she'rimning boisi shulki:
Fikr – bola, bola – o'suvchan!

NASIMAGA DEGANIM

Yo'q, hali hammasi o'tganmas,
Ko'p hali hayotdan nasibam.
Silligim bezarar, hech gapmas,
Borini ko'raman, Nasimam,
Yo'q, hali hammasi o'tganmas!
Oldimda kutadir imtihon –
Men og'ir janglarda bo'larman.
Nasima! Bu kungi issiq qon,
O, balki to'kilor... o'larman...
Oldimda kutadir imtihon!
O'ylanib ko'zingga qarasam,
Ikkita dengizday ko'rinur...
Nasima! Ichaman rost qasam,
Olovdek lovullab dil yonur,
Baxtliman janglarga yarasam!

BOLALIGIMGA

Kapalakning gul emganin ko'rdim,
Eslab ketdim seni, malagim...
Sen berdingmi shuncha shirin she'rni,
Ey, barglari ko'm-ko'k palagim?

BEGONA

Sening Oying menikidan chiroylimi?
Ayriliqqa bardosh berib chidaydimi?
Qayg'usini kulgi bilan
Shodligini yig'i bilan
Izhor qila oladimi?
Mening Oyim senikidan chiroylidir,
Ayriliqqa aqlidir, chidamlidir.
Qayg'usini kulgi bilan,
Shodligini yig'i bilan
Izhor qila oladi u!
Ko'z oldimda muzdek qotib turasan sen,
Yaramaysan kurashlarga, begonasen!
Jahlim yomon, saqlanib qol.
Ol, nuri yo'q Oyingni ol,
So'ngra yo'qol dargohimdan!
Kulgilarim, orqasida zaharim bor,
O, ishonma, bo'lolmaysan sen menga yor!
Niyatingda o'zga fikr,
Tillaringda o'zga zikr.
Yo'qol! Jahlimni qo'zg'atma!!!

KORAB

Oqshom tushdi, tog'ni tuman bosdi,
Yulduz bilan to'ldi dengiz osti.
O'ynaydi shamol,
Uxlaydi shimol...
Sohil qoldi, yana olg'a qarab
Chiqdi asta tog'day buyuk korab –
Suvlar chayqaldi,
Oy qalqib qoldi.
Bo'ron, chaqmoq, dovul undan yiroq,
Tilak – bayroq, tilak – ko'zda chiroq.
Pirillab yonur, u
Nedan tap tortur?
O'lim, qo'rquv, yo'qlik qo'rqitolmas –
Tilak – bayroq, tilak – qo'lga kompas.
Bexatar safar!
Bo'ysunar zafar!
Oqshom tushgan, tog'ni tuman bosgan,
Tiniq suvda cho'kib yotar osmon...
Men qarab qoldim,
Keng nafas oldim.

OQ YUVIB, OQ TARAB...

Oq yuvib, oq tarab...
Esingdami, g'arib ona,
U qishlarning zahri?
Yuzni momataloq qilgan
U yillarning qahri?
Mehribonim, yodga tushdi,
Bir kuni kuz nahori,
Sarg'ayib yerga tushgani
Bir ko'm-ko'k yaproqning.
Qon, yoshlar-la to'lganda
U ko'zlaring seni,
Tuproqqa yuz tutganda
Umring bahori...
Qora kunlarning azobini
Kechalari sanab,
Oyoqyalang, bosh yalang'och
Qolgan kunlar qani?
Onajonim, o'tdi yillar,
O'chdi yillar oti...
Esga solma mehribonim –
Ko'risha olmay diydor,
Ajrashib ketganmiz...
Men ko'chalarda xor...
Esga solma mushtumzo'r –
U xo'jalarni:

Meni ko'p qiynadi,
Jodi olib qo'llarimni –
Qonlarimni ketkizdi,
Urib yuzlarimga u,
Holimni bitkazdi...
Onajonim, o'tdi yillar,
O'chdi yillarning oti.
Yuzlarimga qara, qani?
Yillarning zahri qani?

* * *

Oydin kecha...
Oydin kecha –
Taqib suv oqar,
Sutdek oppoq
Jimirlab
Har yer
Oy aksi yotar.
Har bir joy,
Oy nurini
Doirayi kamondan
Ko'zga solib
Boqar kumush oy.
Ko'rdim yalangdan –
Oy nurini
Bodom gullab qolibdi.
Deraza
Och pushti rangda...

* * *

Yodga tushib quvontirar
Shirin gullarning
Salom-la bag'rin ochgan
Internatim mening...
Qo'ltig'imdan tutgan Mo'ydin,
Javlon, Abdullolar,
Ko'chalardan topib meni,
Yuvgan ne mehribonlar.
Ko'zlarimning qorasidan
Suratlar solganlar.
Dillarimning sahifasida
O'chmas yozilganlar..
Yaxshi, ona,
O'qish yaxshi,
Sihatligimdir yaxshi.
Borajakman, o'tkazay-chi,
Bu o'qish yilini..
Oq yuvolmay, oq tarolmay
O'tgan bo'lsang, ona,
Oq yuvib, oq tarab
Katta qildi zamona.
Onajonim, sog' bo'ling, bas,
Sevinchim uchun mening,
O'zim har joyda,
Dilimda –
Mehring o'ti sening.

* * *

Moviylik dengizi borliqni ko'mgan,
Betimga salqin yel asta urinar...
Nigohim kunduzning nuriga ko'mgan,
Uzoqdan chinakchi qizlar ko'rinar.

Ko'nglimga quyilar sho'x, qichiq yalla,
Osmonday yuksalar orzu va armon.
Oq gullar ochilib yetilgan palla,
Bulutday to'lg'anar kattakon xirmon...

* * *

Lug'atimda so'zim ancha ko'p,
Qaysi biri bilan boshlayin?
Shunday shodman, shodligim behad...
Ko'nglim shodligimdan o'sadi!

Sentyabrning kechasi salqin,
Onam kabi yumshoq, beozor.
Shu'lasi osmongacha yetgan
Yonar yoshlikning mash'alasi.

SENGA, SINGLIM

Ko'chalarda quyosh bayram etar,
Yel – orkestr o'ynaydi xursand.
Bilasanmi, bu to'p qayga ketar?
Qolma! Orqasidan yugur san!

Qolma! Osmon ko'm-ko'k bayroq kabi
Bosh ustingda yoyilgan hamon.
Tutqich bermay xuddi simob kabi
Olg'a qarab tashlanar har on.

Tinglaysanmi temir qadamlarni?
Eh, qanday ko'p, oldingdagi to'p!
Yugur! Qichqir! Bermagin damlarni,
Sevin, sevintirgin, degin xo'p!..

* * *

Do'stlarim, xabar oling. Ko'nglim kuyadi:
Bir taraf – yoshligimning sho'xligi mag'rur.
Bir taraf – tajribamning darslari turur,
Ikki yoq so'g'ishadi. Urush qiladi.

Ko'nglim yonadi. Qiyin. Qonim qo'zg'olur...
O'zim-o'zimga tinchlik beray deb, agar –
“Bu kurash, og'ir kurash, bittasi yengar...”
Desam, kuysam... Oxirda menga ne qolur?

* * *

Shu damda men, go'yo sevinchdan
Qanot yasab, uchardim baland.
O'sha baland osmon tubidan
Yoshligimni tabrik aylardim.

QIZLAR

1

O'RTOQ

Quyosh kabi jahonga mashhur,
Yoshligimning hamrohi xumor.
Men bilaman, ko'nglimiz bahor,
Men bilaman, shirin bu umr!

Men bilaman, yillar yel kabi
Tez o'tadi... To'ymay qolaman.
Shunda xayolimni sel kabi
O'tmish bosar... Esga olaman.

Ham kelajak, ham bukun, ham u
O'tmish bo'lgan shonli onlarni.
Bizning shodlik uchun janglarda
Daryo-daryo oqqan qonlarni.

Shunda ko'zim yonib ketadi,
Sen tog' kabi bosib kelasan.
Qanday yaxshi, Xumor, sen borsan –
Do'stlarimdan... Ko'nglim o'sadi!

Boshga qayg'u tushsa bo'lishdik,
Shodlik bo'lsa, teng sherik bo'ldi.
Shuning uchun ko'nglimiz bahor,

Bahor ishq bilan liq to'ldi.
Qanday shodlik, butun umrni,
Yaxshi she'rday yoddan bilaman.
Qanday yaxshi, Xumor, sen bilan
Eski yerda birga yuraman!

Qanday shodlik, Vatan yur! – desa,
Birga qator turamiz, Xumor.
Men – komandir-u, sen – hamshira,
Hamon ko'nglimizda gulbahor!

2

MUHABBAT

Daryo chayqaldi sabodan,
Oyning nuri chil-chil sinadi.
Dengiz kabi moviy havoda
Yulduzlarning sayri tinadi.

Muhabbat, tur, Muhabbat, uyg'on, –
Deydi sekin mehribon ona.
Shirin tushlar ko'rib to'ymagan
Muhabbatxon uyg'onar yana...

Shu dam, bilmam, na xayol kechdi,
Shahlo ko'zi suzilib ketdi..
Barg uzildi, barg betidagi –
Oy parcha ham uzilib ketdi.

Salqin havo asta qo‘yar lab
Oppoq betlariga ko‘chada.
Ko‘rmoq uchun uni ataylab,
Yakka yulduz qopti kechadan!

Muhabbatxon yelib boradi,
Durrasini o‘ynar shabboda.
Karvon bulut ko‘char samodan:
Respublika tonggi otadi.

Muhabbatni quchdi kombinat,
Shahlo ko‘zi suzilib ketdi.
Barg uzildi. Barg betidagi
Xira oy ham uzilib ketdi.

Sabil qoldi mis angishvona,
Endi barmog‘ini siqmaydi.
Qayg‘usiga aylab nishona
Safsar choyshablarni tikmaydi:
She‘r parisi – ilhom Muhabbat!

ARMINA

1. Bir qizni ko'rdim

Yuzimga och, suqli qarading,
Lablaringda shirin tabassum.
Balki, meni oshna sanading,
Mayli, qolay yoningda bir zum.

Mayli, qolay, sezdim o'ynashin
Osmon bilan o'xshar ko'zingni.
Hoy, o'yli qiz, nigohi yashin,
Tortinmasdan tila arzingni!

Sen qaraysan, senga ko'ngilli
To'lqinlarning kuylab oqishi.
Sen qaraysan, senga sevimli
Buyonlarning chechak otishi.

Sen qaraysan baland qirg'oqdan
Uzoq yulduzlarga termulib...
Oqqumlarda izlar qoldirib,
Kimni kutib chiqding bu yoqqa?

2. Ko'zlar, yaxshi qoling

Asli ko'k ko'z ekan – ko'z degan,
Xuddi dengiz... Ishq-u hurmatni
Kema qilib, yuzsang o'shandan,
Anglar eding butun ne'matni!

Ko'rasanmi, qanday chiroyli
Tikilgancha boqib tursa u?
Chidolmayman, pishgan tut kabi
Oyog'iga to'kilmasdan duv.

Ko'zlar!
Oqqush uchdi qayoqqa?
Qanotida olib ketsaydi.
Butun o'yim mana shu xatda,
Egasiga tezda yetsaydi!

Ko'zlar!
Yaxshi qoling men ketay,
Notanish qiz, xating omonat.
Xotirjam bo'l, men shuni aytay:
Shoir qilolmaydi xiyonat!

3. Qiz xatidan parchalar

Bu yoqlarda suluv bo'ladi
May oyining salqin tunlari.
Chechak o'tsa buyon gullari
Qirg'oq chiroy bilan to'ladi.

Sen qalbmida o'chmas suratsan,
Qanday qilib seni sog'inmay?
Suvlar go'yo menga oqin – may,
Qaraymanda dil ovutaman.

Ortiq chanqovlikda o'stirgan
Gulzorim bor, oq gullarim bor.
Ular seni taniydi ko'pdan,
Ular senga ko'pdan intizor.

Qora rangni asli sevmadim,
Endi tun ham kunduz bilan teng.
Bilmoq edi bu sirni qasdim,
Bilsam qora ekan ko'zlaring!

Siqilsam-da sog'insam-da men,
Vatan xohishini tutaman!
Xafa bo'lma, unutmagin sen,
Unutmayman, men ham kutaman.

4. Sen sevasan

Sen sevasan salqin va yengil
Amu cho'miltirgan shamolni.
Sen sevasan, notanish singil,
Ko'nglingdagi to'la armonni.

Sevar yoring sendan uzoqda
Ichikkansan bu yoqda yolg'iz.
Lekin Vatan oshiq etgan qiz
Sevging undan kuchli bu yoqda!

Xayollarga cho'mib qaraysan
To'lqinlaring yuksak yoringdan.
O'ylaringni changga qorasan,
Qolish kuchli kelar boringdan.

* * *

Yodimdadir uzoq Shimol,
Yodimdadir, u tinch oqshom.
Suv betiga egilgan tol
Shivir-shivir qilib behol
So'zlaganday edi boqsam.

Shunda sen ham yetib kelding,
O, dengizning oq qunduzi.
Ko'l bo'yidan chechak terding,
Esdalik deb menga berding,
Esingdami, Shimol qizi?

Hali-hali qulog'imda
Qaltirab kuylagan gitar.
O'pgan izing yonog'imda,
Kulkilaring sanog'imda,
Dildan ular qayga ketar?

* * *

Yana ko'nglimda erka bir shodlik,
Yana tilimda sevgili she'rim.
Yana to ichdan tomchilar suqdor,
Tomchilar suvdek ezilgan mehrim,
Yana ko'nglimda erka bir shodlik.

Yana gul bahor, yana kulgan qiz,
Yana osmonning top-toza tagi,
Yana gullarning qayrilgan bargi,
Qayrilgan bargigaingan och salqin...
Yana gul bahor, yana kulgan qiz.

Yana mehribon, shonli Vatanim,
Yana gullarga cho'milgan bekat.
Yana sen o'sgan shonli mamlakat,
Shonli mamlakat, salom Yerevan!
Salom, mehribon, shonli Vatanim!

SHE'RIM

Sen, yuragimning chashma suvi sen,
Sen ko'zlarimning gavhar nurlari.
Sening bahongni kim so'rsa, de:
"Bahom – umringning bahosiga teng!"

* * *

Qushcha kabi derazamga urar qanotin
Vodiylerden chechak taqib kelgan sentyabr.
Shodlanaman, tuyg'ularim qaynar besabr,
Keng ko'z bilan ishonaman: shirin hayotim!

Shu chog'dagi yuragimni tinglangiz hoy, hu...
Aks sadosi gumburlaydi go'yo zambarak:
"Sezgilarning bebozori – menimcha – qayg'u,
Menga shodlik va gullarning lablari kerak".

* * *

Qayg'urma, o'yim... Charx urma, xayol...
Hali dil to'la armon!
Karvon boradi, yo'llari oydin,
Ko'zlari oydin karvon.

Chulg'adi tinchlik... O'yim, yig'laysanmi?
Bitdi yurak bardoshi,
Ketdi bir karvon boshi deysanmi,
Ravonmi qayg'ing yoshi?

Yig'lama, erkam, yo'llari oydin,
Karvon boradi. Safar –
Charxi uzundir. Ko'zlari oydin,
Xandon kuladi zafar!

Ketdi u yo'lchi... Bizning umr –
U umrning davomi.
Yashar ekan biz: bizdagi armon,
Yo'lda karvon... Azami?

Yo'q! Qayg'urma, o'yim qasdlar qolajak
Karvon ortida changday...
Kel, kuyla, u umrning davomin,
She'rimni unga bog'lay!

IKKI SHE'R

1

AYRILIQ

Uchdi yulduz barg kabi,
Qarab qolding sen.
Men ketarkan "xat yoz" deb
So'rab qolding sen.

Oydin edi u kecha,
Sen ham oy eding.
Ko'zingda yosh, ko'ksimga
Yig'lab bosh qo'yding...
Sochlaringni siladim
Qo'zim, Muhabbat,
"Kelaman", – deb, – oppog'im,
Kelaman, albat".

O'sha kecha so'ng marta
O'pding betimdan...
O'sha kecha sen qolding
Yig'lab ketimdan.

2
BORAMAN

O'qishlarim tugadi,
Muhandis bo'ldim.
Har bir kichik hujayram
Fan bilan to'ldi!

Uchib ketar edim tez
Qanotim bo'lsa...
Eh, ko'zlari shahlo qiz,
Men endi ko'rsam.

Avvalgiday orziqib,
Seni sevaman...
Unutganing yo'qmi, qiz?
Kutgin, boraman!

NIL VA RIM
(Tarix kitobidan)

I

Lampam yonur... Yaralangan qanotday og'ir
O'y bosadi. Yuragimda go'yo sel yog'ir.
Qiynalaman. Tirishaman. Hushim parishon
O'tmish, hozir va kelajak ko'rinur har on.
Tirishaman, butun kuchim ko'zimga kelar,
Chirog'imga parvonadek urinar yillar.
To'rt atrofim to'lib ketar kuygan qanotga...
Xayolimda: katta sahro, men minib otga.
Shamoldan tez, bulutlardan yengil chopaman;
Kuyib tushgan har qanotdan bir jon topaman.
Termilaman o'lik ko'zga (nega qo'rqayin?).
Barchasidan o'yib olib ko'zining oyin.
Termilaman: qichqiradi yillar, odamlar,
Eshitilar menga ular bosgan qadamlar...

II

Sariq qumlar orasidan qon rangli quyosh –
Ko'tarilar. Nil oqadir – qullar to'kkan yosh.
Faryodlarga chidolmaydi yer bilan osmon,
Ro qayerda? Azirisa? Qiynaydi Tifon!
Kimga yig'lab, kimdan madad kutsin bemor qul?
Erki qulfdir, hayoti qulf, bor xudolar qulf.
Kosasida suv yo'q, quruq xaltasi: non yo'q!
Botayotgan quyosh kabi rangida qon yo'q.
Ko'zida ko'z yo'q, belida bel yo'q, hayhot!
Fir'avn uni chumoliday ezadi: voy-dod!..
Fir'avnning hukmi qattiq, fir'avn – xo'jayin,
Xudolarga u manzurdir, hayoti tayin.
Neki qilsa, o'zi bilur, o'zi hukmron,
Misr bo'ylab Nil oqadur – “qullar to'kkan qon!”

III

To Minisdan Ramzesgacha, Ramzesdan nari
“Malika qiz” – Kleopatra hukmron davri.
Undan tortib... yana uzoq, yana ko‘p yillar
Xarsang bilan yotqizilgan necha ming yo‘llar.
Ko‘zyoshidan, dil toshidan qurilgan haykal
Mag‘rur turar, mag‘rur boqar; hech biron mahal
Na odamdan, na zamondan qo‘rqmas asti u.
G‘azabini yutib o‘lgan qullar dasti bu!
Qullar... (Menman u qullarning o‘lmas avlodi,
Mana menman, u qullarning hech so‘nmas yodi,
Mana menman, falaklarga lov-lov o‘t qo‘yib,
Otalarimning boshidan poydeyor uyib,
Ozodligim obidasin qurgan insonman!
O‘sha jonman, o‘sha qonman va o‘sha shonman!)

IV

Otim uchar (xayolimda) oldinga doim,
Avval bahor osmonidek yig'lar gado Rim.
Emchagida bir tomizim suti yo'q ona
Go'dagini tosh ostiga bostirdi, ana!
O'lim yaxshi odam agar shunday xor bo'lsa!
Bir parcha non nima o'zi! Shunga zor bo'lsa!
Nahot, chaqmoq yondirmaydi butun ochunni?
Kul gardiday umr – tog'day kulfat uchunmi?
Javob bergin menga, zakki qadimgi Homer,
Ko'zyoshi-yu qonga rostdan tashnami bu – yer?
Qo'y, yaxshi chol! Ko'nglim to'ldi, gaplashamiz so'ng,
Bu nimasi? Eshitasanmi, og'ir, hazin mung?
Hamon yig'lar yalang'och Rim, hamon dil ezar,
Hamon tilla qadahda qon ichar Sezar!

V

Rim ustida shamsiyadek tumanli osmon,
Katta sirkka sig'ishmasdan qaynar olomon:
"Odam bilan hayvon o'yin ko'rsatar emish..."
(Bunday qiliq bizning uchun qandayin erish!..)
Tishlarini irjaytirib bo'kirgan yo'lbars
To'rt tarafga tashlanadi, talpinib lars-lars.
Och ko'zlari qonga to'lgan, sakrab o'ynaydi...
O, bechora, qoch! U seni tirik qo'ymaydi!
Ana! Ana, tirnog'ini nishlab kelar u,
Changal soldi! Xalq o'rnidan birdan turdi duv...
Chapak chaldi. "Ey, ahmoq Rim, sevinma qonga!
Bundan boshqa xo'rlik bormi, axir, insonga?" –
Dedi, parcha-parcha bo'lgan gladiator.
Rim – o'yindan o'lim kutgan jinni teatr!

VI

Issiq izlar... hamon u isyondan is bordek,
Bulutlarning orasinda yurar Spartak.
Osmon – qalqon, kamon yoyi – chaqmoq, yonar o't,
Zulm uchun yig'i, fig'on va erksizlik sud.
Jayob bersin. Aflotunmi, Vergiliymi, yo –
Boshqa biri, qani kim? Kim mard? Kim guvoh?
Ki, tun qancha qora bo'lsa, oy shuncha yorug'!
Spartakning lashkarlari hali ham borur.
Mana menman u isyonning o'lmas avlodi,
Mana menman u qullarning hech so'nmas yodi.
Mana menman falaklarga lov-lov o't qo'yib,
Otalarimning boshidan poydevor uyib,
Kelajagim obidasin qurgan insonman!
O'sha jonman, o'sha qonman va o'sha shonman!!!

1935

BAG'ISHLOV

("Naxshon" dostonidan)

Bog'larga namozgar
Salqini tushdi,
Gullar nam bargini
Qayirdi asta.
Oftob ham suv ichar
Tog'lardan pastda,
Loladek qip-qizil
O't shafaq o'chdi.

Ko'z tutdim
Ko'zlarim nigoron bo'ldi;
O, dilbar,
Simbarim, yuzlari qirmiz.
Kiprigi ko'ksiga
Soya solgan qiz,
Ko'z tutdim,
Yuragim to'la qon bo'ldi.

Shabboda bolalarday
Gulzor uzra sho'x
Oy fonarini
Yoqdi – qiz oqshom,
Yasha!
Sen kelding,

Sevgilim, Naxshon,
Suv qizi – suvsarim,
Kipriklari o‘q.
Sen kelding,
Ko‘nglimga suv kabi oqding.
Sen kelding –
Ruhimda yashash boshlandi,
Sevinchdan ko‘zlarim
Behol yoshlandi.
Sen kelding,
She‘rimga chechaklar taqding.

Sen kelding,
Va‘daga vafodor malak,
Oppoq qo‘lingnimi
Siypalab o‘pay?
Qora sochingnimi
Siypalab o‘ray?
Va‘da etayinmi
Senga deb falak?

Arzirdi
Falakni etsam hadya,
Afsus...
Fazo menga hali qul emas,
Mayli... borimni
Aylay armug‘on.
Garchi u

Ajoyib, asl gul emas,
Naxshon, ey yoshligim,
Sevganim, ma, ol!
Ishqimning eng oliy
Tuhfasi she'rim.
O'qi!
Lablaringdan to'yib emgani,
She'ringa berkindi
Ataylab mehrim.

* * *

Shoti bo'lib
Ko'kka chirmashgan nola.
Shunday poyadorki,
Ko'rinmas tagi...
Tog' boshida kunning
Qonli etagi,
Yig'lar o'ngirlarda
Mungli shalola.

Kech kirgan.
Changlarni ko'kka ko'tarib,
Poda ketdi.
Tindi cho'ponning nayi.
(Bilmam, nechanchi yil,
Bilmam, qaysi kun.
Faqat esda qolgan

Achchiq bir biyi!)
Yakka, salqini yo‘q
Niholi tolcha
Yomg‘ir tomchilarga
Jom qilib bargin,
Istamasdan shu ham
Umrning tarkin,
Yashash uchun urnab
Ovora edi;
Zangizo‘rga¹.

Marjon yoshim to‘kildi,
(Zor ekanmi daryo
Mening yoshimga?)
Yuragimni tutgan
Choki so‘kildi.
Qora kunlar tushdi
Sag‘ir boshimga:

Otam ketgan,
Uchgan hayotim shami,
Hali silqigan yo‘q
Go‘rning kesagi,
Bu ham ketdi.
Ketdi dilim daldasi!
Mehribonim onam...
Jonginam onam...

¹ Yerevanda bir daryo.

* * *

Naylay,
Kiprigimning nozik uchida
Qayg'ularning nami –
Simob donalar?
Naylay,
Qalbim uzra
Qon emar Nishtar?
Naylay,
Yuragimda
Dard-ardonalalar?
Suv betida oqqan
Hay sap-sariq barg,
To'xta,
Xayolimni
Olib qochmay tur.
Men ham ro'molimni
Tashlay azaga.
Men ham
Suvga shimg'iy,
So'ngra birga yur!

Oqсам, zora qalbim
Kuymasa deyman...
Dardim oshmasaydi
Men kelarmidim,
Alam halqumimdan

Tutmasa yig'lab,
Yuragimni hasrat
Nayzasi tig'lab,
Senga kelib,
Ey, barg,
Roz aytarmidim?
Suzilgisi kelar,
Ko'zlarimni-yu...
Naylay,
Ko'z yoshiga
Hamroh bo'ldi u?
Mehribonim onam...
Jonginam onam...
Muncha qattiq ekan
Qora yer sabil,
Kiray desam bo'lmas,
Osmon ham baland,
Uchay desam bo'lmas,
Qay yerda iloj?

* * *

Xufton. Qora bulut
Yashirgan oyni,
Bulut soyasini
Oqizardi soy...
Tentib shamol kabi
Gadodek bejoy,
Sarsonlikning
Siyoh yo'liga kirdim.
Har ertaning
Yengil sabo yellari,
Har oftobning
To'ng'ich birinchi tig'i
Meni, bechorani
Topdi bewatan.
Yoki qayg'u bo'yi,
Yoki zor yig'i...
Kunlar – hasrat makon.
Dard. Alam. Kadar.
O'zligimni o'zim bilmay.
Tilda "Oh..."
Bosh urgani topmay
Rahmdil panoh,
Umr toychog'ini
Ko'rdim samandar!
Yig'lab tog'lar o'tdim,
Haybati yuksak.

Yig'lab bog'lar o'tdim,
Barglar sap-sariq.
Yig'lab kunlar o'tdim,
Tunlarni o'tdim,
Ilinmadi sira
Ko'zimga yorug'!
Haybatina o'zi
Cho'milgan Masis¹
Mastlar kabi hushsiz,
Ohimni sezmay,
Demadi-ya xasis,
Ey, Masis – xasis,
“Kelgin, gadoyvachcha,
Qo'ynimga olay!”

¹ Yerevan

* * *

Bir kun.
Yomg'irli tun.
Qop-qora zulmat.
Chuchvaradek qaynar
Ko'chalarda suv.
Baxmal kabi qora,
Ko'rinmas osmon.
Butun yorug' jahon –
Dardli bir qayg'u.
Shahar chekkasida
Men bilan ochlik
Hamdam bo'lib yurdi,
Ko'zim qoraydi.
Go'yo avvallari
Shunchalar cheksiz...
Cheksiz bo'lgan olam
Endi toraydi.
O'ching bormi yana
Vafosiz falak?
Jafolaring qursin,
Yuragim to'ldi.
Bir parcha dil bo'lsa,
Kuyib kul bo'ldi.
O'lar bo'lsam, o'ldim.
Etma ko'p halak!

* * *

Shundan keyin,
Keyin, bilmayman sira,
Yoki azon edi,
Yoki yarim tun.
Tepamda bir qora
Soyani sezdim.
“Qizim, yotma, – dedi, –
Uyg‘on, bolam, tur!”
Biron odam menga
Rahmi kelmagan,
Yumshoq gapni azal
Eshitmagandan,
Chidolmadim aslo,
Yig‘lab yubordim,
Bu odamning
Muncha g‘amxo‘rligidan...
Yelkasidan
Shartta kir tujurkani
Olib, boshim bilan
Birga o‘radi.

“Qo‘rqma, qizim, – dedi, –
Qo‘rqma, oppog‘im! ”
Ketdik.
Yo‘l-yo‘lakay
Hech na so‘rmadi.

Biz yurdig-u
Havo ochilib ketdi.
Yulduz marvaridlar
Sochilib ketdi...

* * *

Fonar yonar edi.
Jivillagan nur
Ko'cha betkayida
Jimib yotardi.
Tunning qora sochli
Lo'lisi sekin
Araratdan o'tib
Pastga botardi.
"Kirgin, – dedi, – qizim,
Qo'rqma, kiraver!"
Oyoqlarim sira tortmasalar ham
Kirdim, "Ko'chalardan
Qoch endi, qo'zim! "
Degan fikr bo'ldi
Menga zo'r hamdam.

* * *

Osmon shodligimday
Toza va baland,
Havo muzdek salqin.
Yengil yel turdi.
Barglar ko'nglim kabi
Qaltirar tinmay,
Xavfim xayolimni
Qo'rqitib so'rdi:
"Kim u o'zi?
Meni eltar qayerga?
Yana kulfatlarga
Oshna etarmi?
Sochlarimni
Yelday to'zdirib qo'yib,
Oylar kabi yoshlik
Tashlab ketarmi?"
Odam indamaydi,
Tunday jim borar.
Uzoqlarni quvlar
Sirli ko'zlarim.
Aytay desam, qo'rqdim,
Churq etolmadim.
Til tagida qoldi
Aytar so'zlarim.

* * *

Oddiy bir uy,
Xira jinchiroq porlar.
Tishda tunning daydi
Shamoli sarson.
“Qizim, tap tortmagin,
O‘tir, o‘z uying,
Qorning ochdir, – dedi, –
Mana jindek non!”
Ey, boshimni silab,
Qizim, degan, hey,
Ko‘zlarimdan o‘qi,
Dardim ko‘p mening!
Qo‘ygin qayg‘ularni
O‘zim chekayin,
Bundan bag‘i
Jafo ulushim – mening
Degim keldi.
Ammo tilim bormadi,
Yurakkinam
Go‘yo qo‘rqib oqardi...
Mening xavfim bilan
Uchakishganday
Sirli ko‘zlar menga
Oy!.. Tik boqardi.

* * *

Damlar soqov kabi
Mirg'ayib o'tar..
Birdan: – “Qizim, – dedi –
Oppog'im, so'zla,
Nechun, nechun bo'ldi
Umring sargardon?
Nechun, nechun so'ndi
Qop-qora ko'zlar?”
Ko'zlarimdan tomgan
Tomchilar unga
Umrim ertagini
Aytib berdilar.

Yana jimib ketdi,
Uning qarashi..
Xayollarim yana
Qo'rqib derdilar:
“Kim bu o'zi?
Nega shunday kechasi
Bu uy mizg'imagan,
Rohati yo'q hech?”
“Qizim, charchagansan,
Tolgansan, erkam.
Orom olgin... uxla,
O'zi ham ja kech!”

* * *

O'quvchi!
Sen mening
Qadrdon do'stim,
Sening ishqing borki,
Zahmat chekaman.
Shirin uyqularning
Bahridan o'tib,
Uzun kechalari
She'rlar bitaman.
Bu kun yana keldi
Chiroyli qiz – tun,
Hol-jonimga qo'ymay
Kirdi uyimga,
Ro'paramga asta
O'tirdi yana.
Teran ko'zi bilan
Singdi o'yimga.
Yana ilhom qalbni
Ignalab tildi.
Yuragimning
Choki so'kildi yana,
Yana ilhom qalbdan
Qon emar so'rib,
Qon tomchisi she'rim
To'kildi yana.
Yana "Naxshon" uchun

Sevgili she'rim.
Hikoyasi uning
Avj olsin tezroq,
Lekin shu yergaki,
Yetdim bitiklab
Uzurim bor sendan
O'quvchim, jindak:
Orzum bor bitmak
Bir dasta doston.
(O'lmasam men uni
Roslab beraman!
Hali bu bitiklar
Bir havas, xolos.
Hali havas bilan
Gullar teraman.
Balki, bu guldasta
Rang-barang bo'lmas,
Balki raso bo'lmas boylami...
Sal bo'sh.
Balki bahosi ham
Ko'p bo'lmas hali.
Balki... Ammo sen ham
Bilganingni qo'sh!..
Xuddi shu yerida,
Mening bilgimcha,
Naxshon, garchi bunday
Muruvvat ko'rdi;
Garchi, mehribonlik

Qildi u odam,
Garchi, ahvolini
Achinib soʻrdi,
Yosh bola-ku, axir,
Qoʻrqishi kerak:
“Koʻkragimda xuddi
Oʻlim oʻrmalar”.
“Xayolimda katta
Bir dev xoʻmrayar”,
Deya, yana ortiq
Qoʻrqishi kerak.
Chunki u sirli koʻz
Koʻllarday sokin.
Allanarsalarni
Oʻylaydi tinmay,
Naxshon qiynaladi
Koʻzi ilinmay...
Qanday qilib, axir,
Tinchiy oladi?
Naxshon axir hali
Bilmaydi uni,
Qanday mizgʻiy olar
Koʻzlari suzgun,
Shunday uyda...
Shunday, ayniqsa, tuni?..
Buni men bu yerda
Yozib turmayman,
Chunki qahramonim:

“Tezroq bo’l!” – deydi.
“Tezroq bo’lgin, Usmon,
Tezroq bitirgin,
Yig’lab o’lib bo’ldim,
Sevinay”, – deydi.

Mayli!
Men ham qo’ydim,
Faraz qil sen ham.
Dostonimda albat
Bular but bo’lar,
So’ngra sening ishqing,
Toza, pok mehring,
Suvdek suqing bilan
Shuhratim to’lar!

* * *

Xayollarim chigal...
Ko'zim yumulgan.
Shirin uyqu andak
Mizg'itgan ekan,
Ko'kragimga jindak
Shabada tegdi.
Cho'chib turdim,
Uyga bir xotin kirdi:
Sil bashara,
Ko'zi olchadek qora.
Ustida bor edi
Bamaziy ko'ylak.
Bir qaradi menga,
Qalbim titradi.
G'ijjak bilan chalgan
Mungli bir kuydek
Titroq ovoz bilan
Shivirlab asta
Darrov uy to'riga
Borib, odamga
Allanarsalarni
So'zladi tez-tez...

So'ngra nafas oldi,
So'ngra tinchidi.
Menga yana boqdi,
Men yana qo'rqdim.

Yaqin kelib menga
Kulib birpasda:
“Xush kelibsan, singlim,
O‘ksima, oposh!” – dedi.
Boshlarimni
Siladi yovvosh.

Ko‘zlarimga tushdi
Xasta nigohi.
“O‘ksik ekanimni
Kim aytdi senga?
Kimsan?
Qanday bilding?
Qanday bilasan?
Nega mehribonlik
Aylaysan menga?”
Degan bo‘lib men ham
Ko‘zni olmadim.
Sirli ko‘zga boqdi,
U juvon ham tez.
U juvon ham tez,
Va u odam dedi:
“Xotanim Maro,
Bu ham g‘arib...
Qizim, tortinma hargiz! ”
O‘zimda yo‘q kabi
Quchoqlab ketdim.
Namxush kipriklarim

Yana ship-shilta...
Yana tomchi tomdi.
Yana ko'z yoshi.
Sevinch yoshi bilan
To'ldi dil shunda.
Endi sabo meni
Izlab topolmas,
Ehtimolki, oftob
Meni axtarar.
Ungirlarga borar,
Tog'larni qarar,
Tepalarda tentib
Bog'larga borar...

Shodligimdan uyqu
Qochdi bir go'rga.
Uyim uzun...
Ko'zim yondi charaqlab.
Endi chiqmayman men,
Sabo yellari, yig'lab ko'chalarga
Baxtim so'roqlab!

* * *

Sirli ko'zim uxlar,
Alla qil, otam!
Shirin tushlar ko'rgin,
Alla qil, Maro,
Meni ko'rgin, meni...
Sayr etgan bo'lay
Yuzlarimda shodlik,
Chamanlar aro.
Eh, uyqusiz tunning
Cho'ziq o'ylari,
Eh, o'ylarim –
Qanot yozgan kaptarlar,
Eh, kaptarlar – yumshoq
Momiq oq parlar,
Eh, oq parlar,
Uching samo bo'ylari,
Uching o'ksik dilni
Birpas allalang!
Birpas o'ksik dilni
Somon yo'llarida
Qiyqirib uching.
Ovuntiring
Ado bo'lgan ko'ngilni.
Uching! Uching! Uching!
Oq parlar, uching!

* * *

Shunday xayol bilan
Uxlab ketibman.
Tush aralash menga
Sezildi sharpa,
Boqsam: xom sut kabi
Ko'kimgir sahar.
Maro o'z-o'zidan
Munglanar satta...
Sekin bosh ko'tardim
Maro iljaydi:
"Ha, oppog'im, singlim,
O'rgilsin opang?
Hali erta, uxla,
Uxlaylik ikkov!
Zavodiga ishga
Jo'nadi otang", – dedi.
Joni bilan
Rosa esnadi.
Peshonamni silab
Yonimga yotdi,
Men ham esnadim,
Ko'zlarimni yumdim,
Uyqu, kel beri!

* * *

Barglarda oqardi
Yoqut tomchilar,
Bulut chodir tikdi
Kahrabo erta.
Maro sochlariga
Qildek ingichka
Tig'i oftob indi
Jivillab erka...
Nafaslarim shuncha
Ichdan keladi.
Butun havolarni
Yutgudek bo'lib.
Oyna orqasidan
Osmon boqadi,
Zangor tozalikka
Ko'ksi zich bo'lib...

Maro jonim, turgin,
Turgin, aylanay!
Oftob yozdi
Oltin kokillarini,
Eh, qandayin dilbar
Bo'ldi bu erta,
Qara. Zangizo'rning
Sohillarini.
Qara, bulutlarning

Xil-xilasini,
Yashil oʻrmonlarning
Salqinini koʻr.
Turgin, Maro jonim,
Turgin, oʻrgilay,
Yelni taroq qilib,
Sochlaringni oʻr?!
Girgittoning boʻlay,
Tabiat pari,
Maysalaring gilam,
Koʻking soyabon.
Goʻzalliging sening
Ajab bepoyon, –
Poy izimdan tortib
Ufqdan nari!..

Seni endi bildim,
Senga qaradim.
Nafaslarim – yel,
Koʻkragim – osmon.
Seni – yetimlikning
Ochiq vatani.
Oʻlim oldida ham
Hech unutmaman!

* * *

Kichik kulbachani
Aylab tark shartta,
Maro bilan
Qo'shni bog'larga chiqdik.
Satanglardek qaddi
Kekkaygan olma.
Maro bilan birga
Biz uni egdik.

Maro dedi:
"Singlim,
Qaysi yoqdansan?"
Dedim: "Osmon" degan
Kapa tagidan.
Dedi: "Sarkis menga
Aytdi "yetim" deb".
Dedim: "Azob chekdim,
Yuragimni yeb".
Dedi: "Otang o'lgan,
Onang ham o'lgan?"
Dedim: "Qarindoshim
Yo'q o'zga mendan!"
Dedi: "Ko'zlaringdan
Aylanay, qo'zim,
Men ham g'arib, singlim,
Ko'nglim yarimta".

(Umrin ertagini
So'yladi butun.)
Yana ko'nglim oqdi,
Ko'ksim ship-shilta.

* * *

Maro bilan rosa
To'lib dardlashdik.
Yuragimni endi
Bo'shatdim men ham.
"Umr shuncha qimmat,
Shuncha ozgina,
Shuncha qisqa dam-u,
Nega dard-u g'am? "
Dedim: "Sahardagi
Bulbul ohidek
Umr qayoqlarga
Borar noma'lum".
Dedi: "Sarkis dedi:
Jangga chiqamiz
Yoki yorug' jahon
Va yoki o'lim!"
"Rostdan, Naxshon uka,
Tokay bu xo'rlik?
Tokay boshimizda
Badnoma ko'lka?
Qo'yki, ozod bo'lsin

Ohudek yayrab.
Osmon kabi toza
Bo'lsin bu o'lka!
Jangga chiqasanmi,
Qo'lingdan tutsam?
Naxshon, oppoq singlim,
Choparmi ko'ngling?
(O'z-o'zidan ortiq
Qaltirab ketdi.)
Ushla qo'llarimni,
Ber, uka, qo'ling! ”
Yuraginga botdi
Maro so'zlari.

* * *

Hargiz ajab o'ylar
Ko'z ochib ketdi,
Bir nuqtada tindi
Nigoh kun bo'yi...
Endi chinakamdan
Uy bosib ketdi...
Benihoyat yurak
Tepkisi oshar,
Ichdan lavalardek
Olov yonadi.
Ararati buncha
Kibor boqadi,
Hayot buyukligi
Undami yashar?

* * *

Bilmay qoldim
Kunning botganini ham,
Kaptar qoni kabi
Shafaq nim qizil..
Hamon yuragimda
Maro so‘zlari,
Ko‘ksim tosh bosganday,
Rosa vazmin, zil..
“Maro, Sarkis muncha
Kech qoldi ekan?”
“Kelib qolar,
Naxshon,
Shoshma, halzamon”.
Kuta-kuta uni
Ko‘zlar to‘rt bo‘ldi,
Kuta-kuta uni
Yurak bo‘ldi qon.
Oy ham chiqdi,
Oyday
Sarkis ham keldi.
Ko‘nglim tilsim edi,
Bo‘ldi charog‘on.

Peshonamni silab
Bag‘riga bosdi,
“Mehr” degan shunday

Kuchlimi rostdan?
Dedi: “Yaxshimisan,
G‘aribim, qizim?”
Dedim:
“Rahmat, ota”.
(Ichim shuv etdi.)
Endi ko‘kragimga
Shabada tegdi,
Ko‘nglim o‘ksib ketdi
Yana beizim...
Kiprigimdan bosdi
Xayol vazmini,
O‘tgan kunlarimni
Esimga oldim.
O‘ylarimni yana
Azaga soldim,
So‘ramasdan sira,
Erkim izmini.
Maro dedi:
“Naxshon, yana xayolim?”
Yana orziqarmi
Yurakchang sening?”
Sarkis ichar ekan
Obi yovg‘onni
Shunda ko‘zlarimga
Boqdi-da, mening,
Avzoyimni buzmay,

Sekin, salmoqli
Ohang bilan dedi:
“Qizginam, Naxshon,
O‘tkanlarga qayg‘u
Chekma, oppog‘im.
Chaman-chaman bog‘lar
Olddadir, boqsang!”

* * *

(Shetda birpas to'xta,
Og'ir bo'l, shoir,
Senga ularni men
Tanishtirayin.
Oshna bo'lsin Sarkis
Va dilbar Maro.
So'ngra hikoyamni
Davom etayin.)
"Sarkis, o'sha meni
Yomg'irli tunda:
"Turgin, oppoq qizim,
Yur!" degan kishi.
Qirq beshlarga borgan.
Manglayi tirish.
Mehnat ko'chasida
Duv tushgan tishi.
Uzoq o'tmishda –
Yakka podachi.
Qayg'u naylariga
Jo'r bo'lib o'sgan.
Qochay desa
Umr azobin tashlab,
Yo'llarini zulm
Tog'lari to'sgan.
Gardanida ko'm-ko'k

Momataloq iz,
Yelkasida singan
Ilg'ay qamchilar.
Olis tarixida
Xol bo'lib qolgan.
Balki... ko'zlaridan
Tomgan tomchilar..
"Bir parcha non" degan
Umr savdosi
Uni ko'chalarda
Sarson aylagan.
Qulluq – ibodatning
Jazo kishani
Aldab yaltiragan,
Ko'zin boylagan.
U o'z tili bilan,
Shunday der edi:
"Esdaliklarimning
Salobati zo'r,
Aytay desam
Butun kechmishlarimni,
So'zga kelmas tilim sira...
Mana, ko'r.
Adash gapiraman
Halitdan
Ey, hush!
Qanotlanma uzoq,

Qanotlanma, tush!
Sening tiling achchiq,
So'zlaring achchiq,
Achchiq alamlarni
Qo'zg'ab qo'yasan.
Eslarimga solib
Kuygan yoshlikni,
Ko'zlarimdan bir juft
Chashma o'yasan!"
Toshlar o'yar,
Tog'lar haybatin yorar?

* * *

Ko'z nurlarin to'kar
"Silliq bo'lsin" deb.
Uning umri shunday.
Uning umri – tog'.
Voyasiga yetgan
Sabri qayg'u yeb.

Maro uning joni.
Maro – xotini.
Ancha ziqroq.
Ammo dilkash va tirik.
(Axtarsangiz,
Uning bor bisotini,
Har kulfatda chiqar
Sarkisga sherik.)

Kunlar o'tdi bir-bir,
Oylar sanaldi
Maro bilan nuqul
Sen-senga o'tdik.
Dunyo gaplarini
Tinglab birishta
O'y-u fikrim o'sdi
Alanga – o'tdek.
Kunlar o'tdi bir-bir
Suvday tutashib.
Kunduz – oqshom bilan,

Kecha – tong bilan.
Ey!.. U kunlar,
Kunlar,
Menga ong bergan.
Eslar ekan,
Ko'ngil ketar ushalib...

* * *

Bir kun.
Tanho edim
Men o'zim yolg'iz.
Sarkis ishga ketgan,
Maro yo'q edi.
Shamol tezligida
Kirdi bir yigit,
“Maro qani?” – dedi.
“Maro yo'q”, – dedim.
Ko'zlarimga tushdi
Nigohi qiyo.
Kim ekan bu?
Buncha chiroyli ekan?
Yuragimda paydo
Bo'ldi bir tikan,
Go'yo timdaladi...
Ayladi qiyma.
Ne bu?
Nega yurak hal-hal ezildi?

Nega shisha kabi
Chil-chil sindi dil?
Ne bu?
Nega suri kiprikni suzdi?
Nega o'z-o'zidan
So'z yo'qotdi til?
Suqim oqib ketdi
Go'yo poyida.
Lablarim ham ajib
Qaltirab turdi.
Ko'kragimda xuddi
Bir balo yurdi,
Achchig'-achchig' botib
Yumshoq joyida,
Dedim: "Maro yo'q-ku,
Ne ishingiz bor?"
Dedi: "Shunday bekor,
Tortma sen ozor".
Dedim: "Ozori yo'q
Qatracha ham hech".
Dedi: "Xayr, bo'lmasa,
Kelarman sal kech".

Ko'zlarini olmay
Tikildi menga.
"Ketma!" degim keldi
Sansirab uni.
Birdan shartta chopib

Chiqdi eshikdan.
Orqasidan chopdim.
Yurak tutuni –
Ko‘z oldimni etdi
Tunday qop-qora;
Qalbim uzra sezdim
Bir jaroh – yara...

Qanday sezgi ekan,
O‘ychan ayladi?
Xayolimni butun
Olib qochdi u.
Borlig‘imni chambarchas
Boyladi.
Bilsam... bilsam keyin
Sevgim ekan bu!

* * *

Maro keldi.
Aytdim.
U dedi: “Koʻrdim”.
“Kim u yigit?” – dedim,
Marodan soʻrdim.
Sezdi shekilli-da,
Kuldi ohista.
Lablarini ochib
Xuddi oq pista.
Dedi: “Ashot degan
Ishchi bir yigit.
Gazet, kitoblarga
Harflar teradi.
Yaqinda u oʻzi
Maskovdan kelgan.
Bir xil paytlar, shunday,
Kelib turadi.
Nima balo,
Naxshon,
Ne boʻldi oʻzi?”
Uyat ogʻir keldi,
Boshimni bosdi.
Yana Maro dedi:
“Uyalma, qoʻzim,
Aytkin, nima boʻldi?
Ne olib qochdi?”

Qalbim dedi:
“Aytgin, sevaman, degin...”
Tilim tarjimonlik
Qilolmay qoldi...
Shunday qilib, sevgi,
Birinchi sevgi –
Kishi bilmas qilib,
Ko‘nglimni oldi.
Qani, Ashot bola,
Ko‘zlari qora?
Qani, yuragimni
Ezguvchim mening?
Umrin bino bo‘lib
Bilmagan edim,
“Sevgi nima?
Nega orziqar ko‘ngil?”
Uni bir ko‘rdim-u,
Birgina ko‘rdim,
Ko‘z o‘ngimda bosar
Misoli butkul...
Kim ekan u?
Nega daragi yo‘q hech?
Yozgi suvlar kabi
Tashlab ketdimi?
Qayg‘um tog‘dan oshar,
Yana qayg‘uli
Chorrahaga yo‘lsiz
Tashlab ketdimi?

* * *

Bir kun
Otam Sarkis
Qayg'uli qaytdi.
Qovog'idan xuddi
Qor yog'ar edi.
Kungi odatini
Aylagan kanda:
Yuvimagan
Afti kir, mog'or edi.
Hech biron gap uni ovintirmadi.
Surunkasi "uh" deb
Oldi og'ir dam.
"Nechun? – dedi, Maro, –
Sarkis, munchalik,
Ortiq qayg'ulisan?
Tushdi qanday g'am?"
"So'ramagin", – dedi,
Entikib Sarkis.
Ancha vaqt sira
So'zlolmay qoldi.
Dedi: "Bu kun kunduz
Gorgen qamalgan".
O'pkasini qiynab
Bir nafas oldi.

Ki, qaytarib yana
Chiqarganda dam

Lampa pir-pir
Etdi-da, o'chdi.
Tanimayman kim u,
Ammo Sarkisning
Qayg'usiga sherik bo'ldim.
Qalb ko'chdi.

* * *

Allanechuk o'ylar
O'ylab, oxiri
Endi ko'zim andak
Mizg'igan ekan,
Birdan eshik
Qattiq taqillab ketdi.
"Maro", – dedim.
Sarkis: "Jim, qizim", – dedi
Birpas jimlik tushdi.
Pashsha g'ing etmas.
Borgan sari
Qo'rqib yurak o'ynaydi.
Yana taqilladi.
Yana va yana...
Sarkis turdi.
Yurdi.
Uy o'rtasida
Qotib qoldi.
Bilmay qay vaziyatda.
Qorong'uda Maro
Ko'zga ko'rinmas.
Birdan Sarkis "Kimdir?
Kim taqillatgan?" –
Dedi. Tashqaridan
Xirri bir ovoz
"Oching!" – dedi.
Sarkis eshikni ochdi,

Uy yoridi.
Lampa yoqildi.
Uyga kirib keldi.
Uch nafar – politsiya.
Biri asta burab
Uzun mo'ylovin:
“Sarkis Abovyanmi?
Dengizdan dengiz –
Buyuk Armaniston
Hukumatining ismidan
Qamoq qildim”.

Tintingiz!
Tintib ketdi.
Uyni ost-ustini qildi.
Chidolmadim sira
yig'lab yubordim.
Maro ho'ngilladi.
Bir azo turdi.
Sarkisga men
O'zni tashladim, mahkam
Quchoqladim siqib,
Boshimdan o'pdi.
Hech gap gapirmadi –
Tog'larday mag'rur,
Ko'llar kabi sokin
Tinch turib berdi.
Tintib bo'ldi,

Topmay hech biron narsa.
Gumon bilan qarab,
Sarkisga tikka,
U shop mo'ylov
Kulib: "Olingiz!" – dedi.
"Otajonim, otam,
Omon bo'l, omon!"
"Omon bo'lgin, Maro,
Naxshon, siqtama", –
Dedi. Uni shartta
Olib chiqdilar.

Yig'lab xunibiyron,
Qoldik sargardon.
Qattiq tegdi dilga
Qo'n-u qo'shnining
Shivir-shiviri-yu,
Tek tomoshasi!..

"Uyqu uyqu bo'lmay
O'tdi kechasi.
Oy oy bo'lmadi-yu,
G'am bergan bo'ldi.
Yurak laxta-laxta
Qon bilan to'ldi
Muncha serqayg'u-kan
Umr ko'chasi?
Yana ko'ngil uzra

Qayg' u haromi,
Yana ko'zlarimdan
Sel ravon oqdi.
Nechun-nechun Masis
Xaroba boqdi?
Buncha o'gay bo'ldi
Hayot oromi?

Butun tuni bilan
Maroni biram
Hol-joniga qo'ymay
"Ayt", – deb zo'rladim:
"Nega Sarkisimni
Qamoq qildilar?
Nedir axir uning
Gunohi?" – dedim.
Dedi: "Singlim, Naxshon,
Asti so'rama.
Ko'pga kelgan balo,
Nedir chorasi?
Sen so'raysan, qo'zim,
Oh, bilsang edi,
Yuragimning qonar
Dardli yarasi...
Hali hokim ekan
Bu itvachchalar,
Yelkamizda tinmas
Hali ko'p gavron.

Kelar axir bizga
Umrning gali.
Kelar axir bizga
Yelkamizda tinmas
Bahori davron.

Maskov, Petrburgda
Oktyabr yashar.
Oktyabrki, buyuk
Inqilob nomi.
Bizga panoh berar
Faqat qo'zg'olon.
Qo'zg'olsakki, sinar
Bu zulm dami!
Hozir butun vatan
Bezgak qo'ynida...
Shimarilgan zahmat
Xalqning bilagi.
"To dengizdan dengiz
Buyuk davlatim",
Degan dashnoqlarga
O'lim tilagin!
Otang haddan ortiq
Sabri tugagan.
"Qo'zg'olsak-chi,
Vatan bog'boni bo'lsak,
"Umr degan mayga
Mast bo'lib to'ysak",

– Deyar edi hargiz.
Ko'rgilik ekan.
“Gorgen qamalgan” deb
Qayg'uli edi.
O'zi-chun ham
Yegan ekan qayg'uni.
Qo'zg'ol, singlim,
Qo'zg'ol, zahmat armoni!
Ag'dar falakni ham
Soya bermasa!”

Satta yig'lab so'zlab,
Ezdi yurakni,
Uxlamasdan arang
Tongni yoritdik.
Ko'zga ko'rinmadi
Tong tabiati.
Go'yo uni ham biz
Dardda horitdik.

Ota-onam o'lib,
Shunday kuymagan,
Shunday ezilmagan
Edi yuragim.
Eh, yuragim,
Sirdosh, hamrohim mening,
Nahot, ochilmagay
Kulib tilagim?

* * *

“Tong oqardi,
Tongda turdi-yu, ketdi
Alamiga sira
Chidolmay Maro,
Bilmam qayga ketdi,
Kimga arz etdi?!
Yana ko‘nglim, qaro,
Xayolim qaro.

Yana oftob botdi,
Yana kech tushdi.
Yana yurak qo‘rqib
Bittalab tepar.
Qayerlarda sarson,
Tentib sargardon:
Maro nechuk bunday
Ketdi bexabar.
Qosh qoraygan vaqt,
Qon qora qaqshab
Maro keldi yig‘lab:
“Kunim qursin”, deb.
“Ketdi boshimizdan
U g‘amxo‘r sohib,
Jallodlarga, Naxshon,
Qiron kelsin”, deb.
“Kecha Gorgen degan

Qamalgan uchun,
Zavod ishchilari
Yig'in qilishgan.
Shunda otang qattiq
Gapirgan ekan;
Uni qamaganlar
Faqat shuning-chun:
Bilmam, endi Naxshon,
Oxiri qanday?
Baxayr bo'lsa, go'rga.
Yomon bo'lmasin.
Bittagina panoh,
Qarindoshim shu.
Aytkin-aytkin, singlim,
Uh... ko'p ko'rmasin!"

* * *

Yana kecha. Azon.
Kunduz. Namozshom,
Yana kunlar yelday
Uchib o'tdilar.
Borgan sari
Isyon etar bo'ldi dil,
O'z-o'zidan
Og'ir bosib ko'p o'ylar.
Nechun buncha xo'rlik,
Bunchalik jazo?
Yoki vabo keldi
Etmakda xarob?
Yoki qon qusmoqchi
Sarg'ayib sarob?
Nechun-nechun bizga
Bunchalik azob?

Jivilladi mening
A'zoyi badan.
Yaxshi bilolmayman,
Nega, nimadan,
Go'yo nigoh o'qi
Tehsa osmonni,
Go'yo parchalasang
yiqib tog'-toshni.
"Yo'qol, osmonimni
Qoraytma, bulut!

Yo'qol, isyonimdan
Qo'rqmaysanmi, a?
Yo'qol, hayot bog'in
Xarob etgan sel!
Yo'qol, yo'qolmasang,
Xarob etaman!"

* * *

"Shunday kunlar o'tar..
O'tardi kunlar;
Sevinch oshna bo'lmay
Umrga binom.
Maro menga ajab
So'zlar pishitdi:
Aytib berdi
Dunyo sirlarin tamom.

Ko'zlarimga go'yo
Oftob berkindi.
Uzoqlarni ko'rdim,
Ko'rsatdi Maro.
Bildim. Bilib yetdim
Bildim men endi,
Bildim oqi qaysi,
Qaysisi qora".

* * *

“May kunlari edi,
Yel yozar kurtak.
Olam butun ko‘m-ko‘k
Ko‘kargan edi.
Qora atlas kiyib
Egniga kecha.
Ko‘chalarda sanqib
Tinch yurgan edi.
O‘zim yakka, uyda
Maro yo‘q edi.
Eshik taqilladi,
“Kimdir?
Kim?” dedim.
Hech kim javob bermas.
Qaltiroq turdi:
“Kimsan?
Aytkin, kimsan?”
Qo‘rqdim.
Jim bo‘ldim.
“Naxshon!” – dedi.
Xuddi Sarkisga o‘xshab.
“Ota!” – dedim, ochdim.
Darrov eshikni.
Kim bu?
Yana o‘sha!
Yana u keldi.
Sevgimnimi aylay

Izhor, qayg'umni?
Nigoh degan shuncha
Qattiq bo'larmi?
Yuraginga botdi
Misli nashtarday.
"Maro qani?" – dedi.
"Kep qolar", – dedim.
Yo'tal tutdi uni
Biram paydar-pay...
Sira, bechora-chi,
Dam ololmadi;
Darrov chakkasidan
Tutdim. To'xtadi.
Bosh ko'tarib menga
Tikildi yana,
Qotdim.
Go'yo qonim
Sovib to'xtadi.
Unutibman o'zni,
Hushim kochibdi –
Qo'llarimni uning
Boshidan olmay,
Ushlagancha ancha
Turib qolibman...
(Eh, esimga uni
Qo'y, shoir, solma;
Uni eslaganda,
Bag'rim yonadi.

Yuragimda achchiq
Dard yara ochar..
Uning xayollari
Ko'nglimda tursin,
O'sha yerda chuchuk,
Bamisli ochar.)

* * *

“Maro keldi,
Ko'zi soqqadek o'ynab.
Allanarsa uchun
Shoshilgan kabi.
Shodlik bilan qayg'u
Qo'shilgan edi
Uning yuzlarida...
Titradi labi.
Uyda kim boriga
Bo'lmadi hayron,
Ashot bilan
Qo'lin berib so'rashdi.
Keyin, ikkalasi
Bir chetga borib,
Bilmam, nimalarni
Uzoq gaplashdi...
Bilarmikan mening
Pok sevgimni u?
Sevarmikan menday
U ham entikib?

Bilmay qoldim.
“Xayr”, – deb eshikdan chiqdi.
Uch kunlik oy – ko‘kda
O‘roqday egik...
Maro chuqur xayol
Surib o‘tirdi.
Gapirmadi.
Men ham
Churq etmay turdim.
Bir qaradi menga,
Men sekin kuldim.
Kulmadi u,
Ko‘zni ko‘chaga burdi.
“Naxshon, – dedi, –
Qara, oynadan bunday,
Tunmi ko‘chadagi,
Qorong‘umi, a?
Singlim, – dedi,
– Jonim, ko‘r rosa, mana
Butun jahon
Shunday,
Qop-qora tunday!”

“Uch kunlik oy
Ko‘kda kamoncha, singlim,
Afsus...
Sarkis otang
Biz bilan emas!

Balki azob chekar...
Balki...
Naxshon, ey,
Balki hushdan ketgan –
O‘zini bilmas!

Aytkin, oyga,
Salom aytsin bizlardan.
O‘rni yo‘qolmasin deb
Sening uchun
Maro bilan Naxshon
Chiqalar – desin,
Ko‘rsatmakka mehnat
Sutining kuchin!
Chiqasanmi? Naxshon!
Otang o‘rniga,
Otang mehri senga
Kamar bog‘lasa.
Chiqasanmi, qo‘zim,
Jangga men bilan,
Bu kun-erta seni
Jangga chog‘lasa?

Tokay, umr degan
Sabil bo‘ladi?
Tokay.
Boshdan nari
Qolar ordona!

Singlim, – dedi, – rostdan,
Qo'rqma, mardona –
Bo'ldi, bizni endi
Zo'r jang kutadi!
Qaltirama, Naxshon!
Qo'rqma, oppog'im,
Ol qo'lingga buni,
Mauzer deydilar.
(Otish, o'q solishni
O'rgatdi menga.)
Buni! "Yengsin" deya
Do'stlar berdilar.
"Qaltirama!" – dedi,
Qaltiroq qochdi.
Ko'zlarimni yongan
Bildim sher ko'ziday.
Marojonni rosa
Quchoqlab o'pdim.
O'zni sezdim kuchli
Afsona devday!..
Parcha-parcha singan
Sabr kosasi..
"To'xta, – dedim, – qo'rquv,
Otib tashlayman!"

* * *

Bir kun o'tdi,
Yana ikki kun o'tdi.
Yozgi suvlar kabi
Oshiqar yurak.
O'rgilaman tilak
Pok yuzlaringdan,
Sevgim baxti senda
Aylanay tilak!..
Ko'rsa edi, – deyman,
Sarkis Naxshonni,
Ehtimolki, birpas
Hayron qolardi.
Yomg'irli tun
Tushib esiga nogoh,
Balki uzoq... tolib
Xo'p o'ylanardi...
Ko'rsa edi, – deyman,
Meni shu choqda
Balki ko'kragiga
Bosardi mahkam...
Turma zaxin tortib
Yotgan dadamning
O'rniga men, mana!
Jang, qo'yningga ol!

* * *

Sel yurdimi?
Yoki turdi zo'r quyun,
Yoki dengiz toshdi
Qirg'oqlaridan?
Yoki tog'lar sindi,
Yoqildi falak?
Olam to'ldi o'qning
Qirg'oqlaridan...
Daryo peshnoviga
Qo'shilgan suvdek
Men ham ko'chalarda
Sher bo'lib ketdim.
O'ng qo'limda
Maro bergan mauzercha,
Chap qo'lim ham o'zi
Mauzer bo'b ketdi.
Jangni senga
Tasvir etolmas tilim,
Trax-traxlatib
Bosdi pulemyot.
Shovqin-suron,
Qiy-chuv.
To'polon,
Bos!
Ot!
Qaltiraydi, agar,

Eslasam dilim.
Eh, bechora,
Bag‘rin siqimlab yotar
Ko‘m-ko‘k – momataloq
Bo‘ldi yuzlari.
Muncha xunuk ekan,
Jonning talashi?!
Bir umrga yumdi
Qora ko‘zlarin.
Yig‘lab, hushim qochib
Boshim aylandi.
Men ham tappagina,
Yerga tashlandim.
Qo‘ltig‘imdan birov
Tikka ko‘tardi.
“Kimsan? Maro o‘ldi,
Ashotim”, – dedim.
“Yig‘lama, qiz Naxshon,
Yig‘lama sira.
Yenguv bizning qo‘lda.
Vatan bizniki!..
Maro, qurbon bo‘lgan.
Qurbonlar aro,
Yoki bir yuzinchi,
Yoki minginchi.
Chop ilgari!
Yugur!

* * *

Jon halpida hamma
Chopar ilgari..
Maro nima bo'ldi?
Ne bo'ldi, qo'zim,
Birdan shartta tushdi..
Yumuldi ko'zi.

Jigarim!.. Jigarim!..
Voy, o'layin, to'xta.

To'xta, ketmay tur,
O'rgilayin sendan,
Anlanay, Maro.
Sen emasmi eding
Shirin tush ko'rib,
Sayri jahon etgan
Chamanlar aro?
Qanday chidayolar
Naxshoni o'lgur,
Ketdingmi sen?
Voy-dod, men o'lay..
Maro.
Voy, men o'lay, singlim.
Jigarim! Jigarim!..

Eh, bechora.
Bag'rin siqimlab yotar

Ko'm-ko'k – momataloq
Bo'ldi yuzlari.
Muncha xunuk ekan,
Jonning talashi?!
Bir umrga yumdi
Qora ko'zlarin.
Yig'lab, hushim qochib
Boshim aylandi.
Men ham tappagina
Yerga tashlandim.
Qo'ltig'imdan birov
Tikka ko'tardi.
“Kimsan? Maro o'ldi,
Ashotim”, – dedim.
“Yig'lama, qiz Naxshon,
Yig'lama sira.
Yenguv bizning qo'lda.
Vatan bizniki!..
Maro, qurbon bo'lgan.
Qurbonlar aro
Yoki bir yuzinchi
Yoki minginchi.
Chop ilgari!
Yugur!
Oldda jang.
Naxshon!”
Shu fursatda
Birdan muazerim uchdi,

O'ng qo'limga xuddi
Tosh kelib tushdi.
Juda qattiq...
Azob... Ketibman hushdan”.

* * *

Shundan keyin...
Mening hushim yo'qolgan
Bundan boshqasini
Eslay olmayman.
Hushga kelsam:
Qo'lim og'ir... bog'langan
Hal-hal kabi...
Yerdan ko'tarolmayman.
Boshim uzra otam
Sarkis va Ashot.
Bilmay qoldim
Kunduz yoki kechmidi?!
Go'yo endi ko'rgan bo'ldim
Shu kezda
Dunyo ko'rib,
Ko'rgan bo'lsam sevinchni!
Ota, – dedim, – Maro...”
“Yig'lama, – dedi. –
Yig'lamagin, qizim,
Yig'lama, Naxshon,
Yuragimni sen ham
Tig'lama! – dedi. –

Omon bo'lgin, qizim,
Omon bo'l, bolam!
Mayib qo'lni ko'tar,
"Urra", - de erkam".
"Yenguv bizning,
Vatan bizniki, Naxshon",
Dedi Ashot.
Go'yo shu so'zlari ham
Menga "Sevaman" deb
Eshitilgandi...

* * *

Shodligimni senga
Qanday anglatay?
Ko'm-ko'k o'rmon kabi
Barg yozar o'yim.
Araratdan yuksak
Havaslarim bor.
Qaddim raso endi,
Sarvidek bo'yim.

Dardli yuragimda
Qayg'u o'rnini
Universitetning dongli
Klubi oldi.
Dardni quvdim
Umrin darbozasidan,
Endi sarson bo'lib
Ko'chada qoldi!
Ayta bersam,
Tamom bo'lmas daftarim,
Uning har betida
Yoshim izi bor.
Eslab qo'ldan uchar
Xayol – kaptarim.
Har qanoti diydam
Nurini olar.
“Otam, akam”, – deydi
Sirli ko'z otam,

Peshonamdan o'pgan
Bilan to'ymaydi,
U salomat hali...
(Eh, qanday yaxshi!
O'sha borki, ko'nglim
Yarim bo'lmaydi!)
Maro ketdi...
Shamdek lipillab o'chib,
Kuzgi yaproq kabi
Pirillab ketdi.
Bahorga to'ymagan
Kapalak kabi,
O'lim nogahondan
Chiyillab ketdi...
Sevging hali bormi,
Hayotmi? – dersan.
Sevgim hali yashar
Ko'nglimda, o'lmas!
Faqat sevguvchim yo'q.
Uni ham ko'mdim.
Shundan beri dilim
Xayolida mast...

Eslarimga tushsa yillarning ko'yi,
Yuragimni xuddi
Yegudek bo'lar.
Borlig'imda ajab
Qaltiroq turib,

Kipriklarim jiqqa
Yosh bilan to'lar..
Eslamayin deyman,
Eslamay deyman,
Mayib qo'lim yana
Solar esimga.

“Bir qo'lim-ku, mayli,
Jonni beraman! –
Deydi, – kurash bo'lsa, –
Qalbim ichimdan”.

XOTIMA

Shabada bolalarday
Gulzor uzra sho'x,
Oy fonarini
Yoqdi qiz oqshom.
Yasha!..
Sen kelding,
Sevgilim Naxshon,
Suv qizi, suvsarim,
Kipriklari o'q.
Umrining ertagin
Ayladim tamom.
Ammo o'zimni ham
Ichim chiqmadi.
O'qiganda, aziz o'quvchi,
Undan
Oz bo'lsa ham,
Xursand bo'lsa bo'ladi.

Tunlardan men ancha
Xafa ham bo'ldim.
Bir bet to'lg'izmasdan
Tong otib qolar.
Ertagingdan hali
Ko'pi xom qoldi.
Vaqti bilan asl

Yaralar ular.
Mayli, umring sening
Tuganmas doston,
Yozgan bilan hali
Tamom bo'lmas u.
Kulma. "Shuginami?" – deb.
Mendan, Naxshon!
Men o'ylagan she'rning
Boshginasi bu.
Faqat charchab qoldim,
Men shuni aytay,
"Shoir so'zi bu", – deb
– Yod qilib olgin.
Agar, Vatan senga
Yana "Chiq!" desa,
Kipriklaringni ham
O'q qilib otgin!..

Yerevan – Samarqand, 1934.

MUNDARIJA

Yurak.....	3
Yurganmisiz birga oy bilan.....	4
Bog'im.....	5
Dengiz oyna kabi.....	6
Yana she'rimga.....	7
Dengizga.....	8
Ertani sevinib kut.....	9
“Shirin bo‘ldi hayot iqlimi...”.....	10
Monolog.....	11
“Yur, tog'larga chiqaylik...”.....	13
“Shafaq o'chay deb qoldi...”.....	13
Yuksal, oppog'im.....	14
Yoshlik.....	15
Gulzor – chaman... ..	16
“Hayot hali mening oldimda...”.....	17
Nasimaga deganim.....	18
Bolaligimga.....	18
Begona.....	19
Korab.....	20
Oq yuvib, oq tarab... ..	21
“Oydin kecha...”.....	22
“Yodga tushib quvontirar...”.....	23
“Moviyluk dengizi...”.....	24

“Lug‘atimda so‘zim ancha ko‘p...”	25
Senga, singlim.....	26
“Do‘stlarim...”	27
“Shu damda men...”	27
Qizlar.....	27
Armina.....	30
“Yodimdadir...”	34
“Yana ko‘nglimda...”	35
She‘rim.....	36
“Qushcha kabi...”	36
“Qayg‘urma, o‘yim...”	37
Ikki she‘r.....	38
Nil va Rim.....	40
1935. Bag‘ishlov.....	46
“Shoti bo‘lib...”	48
“Naylay...”	50
“Xufton...”	52
“Bir kun...”	54
“Shundan keyin...”	55
“Fonar yonar edi...”	56
“Osmon shodligimday...”	57
“Oddiy bir uy...”	58
“Damlar soqov kabi...”	59
“O‘quvchi...”	60
“Xayollarim chigal...”	64
“Sirli ko‘zim uxlar...”	67
“Shunday xayol bilan...”	68
“Barglarda oqardi...”	69

“Kichik kulbachani...”	71
“Maro bilan...”	72
“Hargiz ajab o‘ylar...”	74
“Bilmay qoldim...”	75
“Shetda birpas to‘xta...”	78
“Ko‘z nurlarin to‘kar...”	81
“Bir kun...”	82
“Maro keldi...”	85
“Bir kun otam Sarkis...”	87
“Allanechuk o‘ylar...”	89
“Tong oqardi...”	95
“Yana kecha...”	97
“Shunday kunlar o‘tar...”	98
“May kunlari edi...”	99
“Maro keldi, ko‘zi soqqadek o‘ynab...”	101
“Bir kun o‘tdi...”	105
“Sel yurdimi?...”	106
“Jon halpida hamma...”	108
“Shundan keyin...”	110
“Shodligimni senga...”	112
Xotima.....	115

UO'K: 821.512.133-1(081)

KBK: 83.3(50'zb)

N 74

N 74 USMON NOSIR

Ertani sevinib kut!.. [matn]. {she'rlar}/ Usmon
Nosir. – T: «Adabiyot» nashriyoti, 2021. – 120 b.

Adabiy-badiiy nashr

Usmon NOSIR

ERTANI SEVINIB KUT!..

She'rlar

Muharrir: *Dilrabo Mingboyeva*

Badiiy muharrir: *Farrux Ermatov*

Sahifalovchi: *Azamat Qayumov*

Musahhah: *Dilfuza Mahmudova*

O'ZBEKISTON YOZUVCHILAR UYUSHMASI

«ADABIYOT NASRIYOTI» MCHJ

Nashriyot litsenziyasi: AI № AA 0043. 27.01.2021.

100129, Toshkent shahri, Markaz-15. 1/90.

 (+98) 127-30-04.

Bosishga 20.08.2021-yilda ruxsat etildi.

Ofset qog'oz. Qog'oz bichimi 70x90^{1/32}.

Ofset bosma. Hisob-nashriyot t. 3.7.

Adadi 2000 nusxa. Buyurtma №

“AZMIR NASHR PRINT” MCHJ bosmaxonasida chop etildi.
100200, Toshkent shahri, Adham Rahmat ko'chasi, 10-uy.